

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

De S. Landoaldo archipresbytero.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

congregatio magna feruorum Dei simul habitantiū ibi fieret. Cui præfuit multis clarus virtutibus beatus Iohānes quadragintaquatuor annos: & requiescēs in pace, depositus est 14. Calend. Aprilis in loco, vbi præstantur beneficia Dei vsque in hodiernum diem.

VITA S. LANDOALDI S. ROMANÆ ECCLESIAE ARCHIPRESBYTERI ET CONFESSORIS,

itemque translatio eius & sociorum, ab Nodgero episcopo Leodiensi duobus libris explicata.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Vuomarus
Abbas S.
Bauonis
apud Gan-
dauum.

Nodgerus, quem, etsi indignum sanctæ Mariæ, sanctiq; Lambertii mancipium, prædicant tamen episcopum, Vuomaro venerabili in Christo patri, & fratribus Gandēnsibus, omnibusque fidelibus quocunq; locorum positus, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vitæ cælestis.

S. Gregori
Homil. 21. in
Euangelia.

Postulare, immò exhortari facultatulam nostræ modicitatis, patres reuerendissimi, nō dubitāstis, vt ex mirabilibus seculis omnibus & gentibus prædicandis, nostris diebus, licet simus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis insuper prærogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi archipresbyteri & sociorum eius reuelatis: quia ex nostra elari dicecesi, vestro, præordinante Deo, cesserunt iuri, debemus, quantum ad nos vsque, fama vulgante potuit perferri, omnium, immò vestræ satisfacere petitioni. Iusta quidem petitio & digna exhortatio, quæ iuxta quendam sapientem, & de præsentis honestate propositi, & de futuræ ætatis vtilitate coniuncta est. Nisi enim gesta eorum, incuria prædecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quæta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis, ea videlicet, quæ adhuc nostra tenet memoria, rogatis adhuc in ancipiti, quia præsulatum apud vos omnium artium artem constat esse & credi, suspensam mentem silentium librabat, illudq; poeticum animum offendens, In syluam nē ligna feras: parūm quid diffidentia importabat. Sed quia in culpa est animus, qui se non effugit vnquam, diffidentia torpor cessit, expostulatio vestra inualuit: nisi quod celeritas, quæ iuxta Socratem beneficium gratius facit, plus festinare, quàm res expostularet, nos compulit. Erat nanque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat: & quia incepto tantum opus est, cetera res expedit: Igitur adorsus sumus, nē vestram autoritatē defugere videremur. Præsumenti enim autoritas datur cum credit, quem postulat, præstare posse quod petitur, & scienti e contra parere æqualis est gloria cum imperante. Si quis autem fortè futurus obtrectator, obliquo hæc oculo non timuerit limare, & odio obscuro morsuque præsumperit venenare, in eius satisfactionem Iesum & sanctos angelos eius, iudiciumq; futurū testamur, nos parūm hinc aliud posuisse, quàm quæ aut à presbytero Saraberto, id sancte iurante, à vobisque, vt ipse retulit, fortiter & horum merita sanctorum obtestato, audiuimus, aut in scripto vestro, nobis delato fideliter mandata reperimus: exceptis duntaxat ijs, quæ ex episcopatu nostro decerpta, huic schedulæ pro temporis ratione videbantur congruenter præponēda. Valete, datum tertio decimo Calend. Iulij, anno Dominicæ incarnationis nongentesimo octogesimo, Indictione octaua, Imperante domino Ottone post mortem patris anno octauo, Episcopatus nostri anno nono.

VITÆ S. LANDOALDI, LIBER I.

19. Martij.

Lotharius
rex.

Etanorum regnum à sui principio semper infatigabile, tunc præ cæteris sibi collimitancis visum est florere, cū iugo Dominicæ fidei colla passum est inclinare, & quod prius adorārat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statum, cum Lotharius rex, iuxta successione hinc quartus, monarchiam singulariter trium regebat regnorum, & cum quadagesimum agebat annū, quem Heraclius Augustus, sanctæ crucis relator, quartumdecimum. Hic scepro suo nullius circum-

circumpositi sceptrum passus est occurrere: sed quicquid penè Gallia & Germania regum & gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inclytum Dagobertum Austrasij præfecerat, eiusque dominio Germaniæ regnum cõiunxerat. Quorum fidelissimo tempore intantum exuberavit Christianitatis titulus ubique, penè rara aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque ecclesia, quæ non alicuius eius sancti temporis nobis prætendat patrocinia. Sed ut sciamus interim de innumeris, sancti viri Eligij & Audoëni Palatinis inceptabant insudare curis, beatus Arnulphus cū Romarico iam tunc intererat regalibus consilijs: sanctus autem Amandus Aquitaniam natiuitatis suæ illustrabat auspicijs. Qui dum puer adhuc esset, patriam parentesque reliquit, Ogiamque insulam, ad Occidentem maris Oceani positam, expetiuit. Illic à fratribus spiritualibus cum magno recipitur gaudio: & quia sacras literas didicerat, in Dei quotidie seruitio maiori feruebat desiderio. Post hæc ætate quidem adultior, sed animi intentione feruentior, apud Turones sancti Martini petijt sepulcrum. Ibi eius interuentionis orauit auxiliũ, ut id sibi gratiæ apponi postulet Dominum, quatenus peregrinationi totius vitæ sibi concedat dependere cursum. Ab oratione surrexit, capitis comam sibi abscindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiã, peregrinando tamen, transcendit per ordinem. Bituricos deinceps adiit, cum beato Austrigisilo eiusque archidiacono sancto Sulpitio sanctissimè conuersatus, in cella, à se edificata, per quindecim annos arctissimæ vitæ se addixit. Deindè Romam quoque regressus, & à B. Petro per visum monitus, ut Gallias prædicationis causa repedaret: tandem coactus à rege & sacerdotibus, episcopus ad prædicandum, ut tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim paganorum errore adhuc impendente, necesse erat tam religiosis principibus, quàm Domini sacerdotibus, alios ad verbũ Domini annuncian- dum, baptizandumque populum & confirmandum ordinare.

Dagobertus
Australiorum
princeps.

Historia S.
Amandi.

Quod ut nemini videatur ambiguum, testis est Taxandria, post multos hinc annos à B. Lamberto idolorum culturis spiritus liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentium irretitum, ab eius successore S. Huberto ex parte correctum: Germania etiam penè tota, nouiter non solum conuersa, sed etiam nouis episcopijs & ecclesijs illustrata pariter & ditata. Ex ijs alios nouimus prædicationi vsque ad obitum instituisse, alios vacantibus episcopijs aut abbatijs postea subrogatos esse, alios nouis ecclesijs, episcopia noua instituisse. Beatus verò Amandus officium susceptum strenuè impleuit circuncircà positis, Vacceiam, id est, Vasconiam & Danubium ultra perreptans, verbum Domini annunciauit, donèc vires suas ad opus tam arduum videns non sufficere, Romam deliberauit iterato adire. Romanum vniuersalem Pontificatum Martinus Papa tum administrabat. Cui B. Amandus votum, cuius obtentu venerat, exprompsit: qui ut sibi ad id opus peragendum suppetias mitterentur, poposcit. Designati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitatae sunt sancta foemina Vinciana & Adeltrudis, cum alijs viris & mulieribus septem. Per idem ferè tempus B. Iohannes Tungrensium vel Traiectensium feliciter regens pontificatum, mortem occubuit.

Brachbantium, pro, Brabantia.

S. Amandus
socij coplures
adunguntur
Roma abeunt.

Fit Traiecti
Episcopus.

S. Lambertus
à S. Landoaldo
nutritus.

Fons ad eorum
preces
faturit.

Dagobertus rex, qui patre defuncto rerum potitus auspiciabiliter successerat, B. Amandum euocauit, Traiectensium cathedræ præsidere fecit. Qui per triennium vicis & castra, verbum vitæ annuncians, circuiuit: sed nil se proficere cernens, sacerdotes insuper & Leuitas insultare sibi dolens, ad alia deinceps loca demigravit. Incomperum est deindè, quanta temporis intercapedine plebs Traiectensium fuerit vsque ad B. Remaclum sine pastoralis benedictione, nisi quia fama ad nos vsque perferente accepimus, B. Landoaldum illic remansisse, & per nouem annos vices pontificis administrasse. Cui opinioni illud nos facile facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus specialem patronum nostrum, sanctum scilicet Lambertum, prima pueritia nutriuisse. Propter quod & illustris vir Aper, eiusdè pueri pater, prædium vocabulo Vuentershouum super Archa fluminis positum, eidem ad inhabitandum & ecclesiam construendam perpetuo iure concessit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere constituit. Vbi dum artifices operi insistunt, & aquam, vtporè de paludibus turbidam, fastidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, inuocato Christi nomine, cum crucis protensione fontem limpidissimum baculi impressione omnium vsibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet vsque hodiè.

Alio itidè tempore cum vsui necessario ignis deesse videretur, accitus à viro sancto

puer, ignem inferre iubetur. Cœpit idem imperio reniti, & cur statim iubenti non satisfecerit, palam fateri. Vas, inquit, domine, quo ignis opportunè importetur, deesse vides, & quo hunc modo inferri iubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut votis tuis contraire videar, ipse vasis cogit defectus. At pius pater, ubi hæsitantis pueri animum persensit: Placèrne, inquit, filii paternæ iussioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, veste ignis satis commodè queat inferri? Qua puer motus increpatione, cum præterea obedientiæ exemplo cogeretur, imperio patris sanè obtemperat, pauloque progressus, ignem requirens properat. Quo tandem inuento, nil a desse vidēs, quo cum opportunitus ferret, gremium prunis ardentibus laxat, easque nihil cunctatus infra collocat, & ita veste illaesa ad patrem vsque deportat. Tunc vir sanctus novitatem miraculi secum altius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam suam vel ostendere timuit, vel omninò coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum peraccessit, tum omnium ore puer extollitur: tum etiam res diuinitus gesta, cum obedientis merito, iubentis imperio ascribitur. Itaque ex vtriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorum meritum illic Christus miracula factururus.

Illustre miraculum.

Childericus rex alit S. Landoaldus.

Obitus S. Landoaldi.

Translatio S. Landoaldi & sociorum.

Nortmanni vastant Galliam.

Sepulcrum sanctorum cur aliquandiu neglectum.

Quorum rumore Childericus rex, tunc sedem habens apud Traiectum, tactus compassione, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus, civis dem beati viri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, à latronibus est interceptus, & in medio viæ loco villari martyrium indeptus. Beatus verò Landoaldus, cursum vitæ præsentis explens, in senectute bona repausationem indeptus, hominem exiit, brauium coronæ perennis accepit, sepultus in ecclesia, quam ipse edificauerat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicauerat. Decessit autem quarto decimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis eius, supra denominati, suis, prout Christo libuit, temporibus hac luce quique euocati, circa eum sunt in eadem ecclesia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius, in eadem cum ipso theca, quia eius, ut fama fert, in baptisinate filius extiterat, sepeliri est contentus. Plurimis deinde elapsis annorum curriculis, sanctus Floberthus, tertio loco post sanctum Lambertum regens Traiectense vel Leodiense episcopium, audita illic multitudine signorum, monitus pariter responsis visionum, eos illinc cum digna reuerentia transtulit, & eorum tumbas pro possibilitate sua decorari mandauit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo & dedicationem eiusdem ecclesiæ supra diximus memoratam. Mansit verò honor, cultus & reuerentia circa sanctorum corpora, quoad usque effera gens Nortmannorum, sedibus suis non contenta, totam penè Galliam perturbavit: & timore eruptionis eorum, nè sanctorum violarentur busta, terra sunt à fidelibus remandata. Huic repositioni interfuit quidam Frangerus, homo nostra ætate senissimus, qui & ante infestationem paganorum nouem annis villæ eiusdem extiterat procurator & villicus. Hildebrandus quoque presbyter, quem propria manu ante annos tumulauit Sarabertus æque presbyter, huius notitiæ relator fidelissimus, qui & hæc, quæ præmissimus, ab eodem Frangero commemorat multis attestantibus se audisse, & libellum de vita eorum pariter vidisse. Quem quia antiquaria manu commemorat scriptum, & à stillicidio ceræ penè infusum, lectorem eius non ignoramus fuisse perarum. At verò quæ hætenus paucis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuperrimè verò incurfione Hungrorum, propter incuriam custodiæ, cum alijs rebus eundem libellum deflagrasset. Sed hæc hætenus.

Post Nortmannicam autem repulsionem, primus quidam Thierboldus locum prælibatum, ubi corpora sanctorum erant reposita, à Comite Flandrensi, Abbatiam sancti Confessoris Christi Bauonis tenente, accepit iure beneficij: post eum Adelgandus, qui potius cogitantes, quæ sunt mundi, quàm quæ Domini, aliquem reuerentiæ cultum sanctorum parui penderunt reliquum esse honori. Quo circa paulatim haberi cœpit contemptui. Ut verò Aper, nostræ ætati finitimus, cum filijs locum precario sortitus est ipsum, iam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum sancti honore condebato, verum suo omninò vacuata est ornamento. Vuanboldus deinceps in dominio eiusdem successit villæ, ubi & accepit locum sepulturæ. Pro cuius tumulatione, filius deinde eius Lambertus, cordis tactus est deuotione, ut locum hunc deberet excolere, pariterque miraculorum, quæ illic fiebant, suspensus admonitione. Nanq; domino prædiu ipsum sibi tunc vendicante, à vicinis, præeuntibus inimicitijs quibusdam, dissidente, familia ipsius

ipſius villa telas & alias veſtes, ad eccleſiam confugium faciens, ſuper ſanctorum tum-
bas abiicit: Presbyter econtra Sarabertus exinde ea deturbauit. Sed ijs iterum à fami-
liareportatis ibidem, & presbytero deterrito, nè vltèrius reſiſteret eis, nox ſuperuenit,
familia ipſa dormitum ſe locauit. Manè expèrgefacti, vident inſperatò & ſine ſua læſio-
ne telas & quæ depoſuerant, ambuſta eſſe.

Eſt præterea phylacterium, quod verè dicitur S.Landoaldi fuiſſe proprium, in quo
qui periurare præſumit, non impunitus abſcedit. Familia plus 12. virorum, ac multorum
Vuitgeri & Lamberti fratrum ſacramento, nè auferent, in eo phylacterio eſt obſtri-
cta. Quod irritum ducès, inſuper & theſaurum in eadem eccleſia dominorum ſuorum
reconditum violando auferens, auſugit. Sed manè circumcirca à perſequentibus fru-
ſtra requiſita, & à reuertentibus ſub arbore prope eccleſiam dormiens, ſaluo theſauro
eſt reinuenta. Alius quidam, quodam flagitio verè impetitus, in eodem periurauit. Ea-
dem nocte cum domo & vnico filio miſer deſagrauit. Et alia quoquè miracula illic ſi-
ri contigit, quæ nunc dicere ſuperfedeo. Quapropter idem Lantſo venerabilem virum
anteceſſorem noſtrum, dominū ſcilicet Euradum, ſupplex ad iij. rogans, vt aut per ſe, aut
per vicarios ſuos ſanctorum corpora transferrentur, & vndè ante Nortmannicam de-
poſiti erant inſeſtationem, releuarentur. Sæpius poſtulando, hæc iterans, tandem impe-
trauit: & Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus vtiqùè viris,
Thieboldo & Vhodone, ſed & cum alijs ex monaſterijs, ſancti ſcilicet Trudonis, Beli-
ſiæ, & Tungris, illuc aduenerunt, & cum litania ſolenni ex tumulis, quibus negligenter
nimis ſqualebant, extulerunt. Inuenerunt autem plures thecas: ſed vna erat, in qua S.
Landoaldus archipresbyter & diaconus ſuus pariter tegebantur Amantius. Aderat &
lapis ad capita eorum, nominibus ipſorum inſculptus. Aliæ continebant ſanctas Adel-
trudem & Vincianam, quod indicabat crucicula quædam argentea, pectori S. Vincian-
æ ſuperinuenta. His retectis pariter & relatis, dum ſanctorum corpora vino ſimul
& aqua diluerentur, auicula quædam per fenestram feretro ſanctorum illapſa, ſimul &
importunè aliquoties eis, qui huic officio intererant, immerſa, aliquoties in defoſ-
ſum deuolans, quo corpora ſanctorum erant elata, omnibus adſtantibus & hæc vi-
dentibus miraculum incuſit pariter & horrorem. Nam & colore pulchritudinis erat
diuerſa, ſed antehac inuiſo, & ſtridore vocis quidem dulciſſua, ſed inaudito. Quæ licet
ab adſtantibus poſſet compræhendi, à nemine præſumpta eſt temerari. Quæ quaſi qui-
buſdam plauſibus lætitiæ & ſibilatione hæc illac circumuolans, & iterum feretro ſan-
ctorum inſidens, non deſtitit ab incepto, donèc omnia competentem conſumarentur
officio.

Phylacteriū
S. Landoal-
di.

Lantſonem
dicit, quem
ſuprà Lam-
bertum.

Eleuantur
ſanctorum
corpora.

Auicula ra-
ta ad fere-
trum cir-
cunuolita.

Eadem die cæca quædam de villa Haſbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quòd
ſanctorum efferrentur corpora, accurrit celeriter cum candela. Biduum deinde ſuſti-
nens, & ſanctorum patrocinia indefinenter expoſcens, tertia die reſceſſit clarè videns.
Sequenti igitur anno vxoriam dicti Lantſonis, nomine Sigeburgis, morbo ſic intercu-
tis laborabat, cruraque eius cum pedibus ita intumuerant, vt penè per totum annū nec
ſaltem eccleſiam, niſi ſella geſtatoria euheretur, intrauerit, nec toro viri, nec conuiuio
participata ſit, edulium omne faſtidièrit, potum, excepta aqua, vniuerſum execrata ſit.
Hæc in tempeſtate cuiuſdam noctis viſione ſubita ſemiuiuilans corripitur, atq; in hæc ver-
ba monetur: Cum dominos dominasq; noſtras terra extuleris, cur & nos fideles eorū
in luto delireſcere ſinis? Ego quippe ſum Landrada: Adrianus martyr & Iulianus, ipſi
quoquè ſunt de ſocietate noſtra. Hanc viſionem illa viro intimauit, & vt aut Episcopus,
aut authoritas episcopi ad ſubleuationem eorum inuitaretur, rogauit. Ille præterito an-
no ita in eleuatione cæterorum queſtus eſt opſonatum, vt ei per manus hæc inceptare
nimis videatur arduum. Poſt dies aliquot apparente iterum eadem viſione, ab eadem,
qua priùs, ſanctimoniali ſecundum effigiem de negligètia corripitur, de cõtemptu con-
funditur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendiſti, nec curari meruiſti, ſi nos ex
luto efferres, iam ſanari meruiſſes. Et vbi, inquit illa, vos inueniemus? Sella, qua ad ec-
cleſiam geſtariſ, inquit, tua noſtra irreuerenter deprimit buſta: arca autem retrò po-
ſita, nimium eſt nobis oneroſa. Et ſi cauſariſ, quia episcopum aut eius vicarios non me-
reris, è vicino Sarabertum ſaltem presbyterum habes, & alios ad id perficiendum viros
fideles. Manè itaque, quid ſuper his factò opus eſſet, deliberanti, adest quædam ex gy-
næceo eius puella, cum eadem viſione referens ſe monitam per hæc eadem ſigna. ea
nunc in villa Guodengohouo habitat. Sigeburgis autem domina eius, cui hæc demon-
ſtrabantur, à cuiuſquè ore iurantis hæc & obteſtantis nos iſta decerpſimus, adhuc vi-
uit:

Cæca ad ſan-
ctorum cor-
pora lumen
recepit.

Viſio.

uit: Viuit, inquã, & præfenti luce fana & incolumis veficirur: nobilis perfona, domus ampla, rem fideliter quæreres fcire, nõ finit latere. Quæ cum omni feftinatione mittes prebyteros, qui hæc expleret, accerfire, interim ipfa pro obtentu recuperanda salutis non paffa quiefcere, fecit fe ferri ad ecclefiam, & interim à loco denominato paulatim egerere terram. Et vix femipedem terre eruerat: & ecce fanctorum cifterne in ipfa penè fuperficie apparebant. Adueniunt & prebyteri, quicunq; erant euocati: & relectis sanctorum fepulcris, repperunt nomina eorum exprompta in breuiculis. Et dum quæque digna translationi adimpleret pro poffe, ipfa iam dicta matrona, quæ operi infiftebat attentius; subito conuerfa, riuos veneni & putredinis faniem ad sextarij menfuram videt excurrifse fibi ex cruribus. Quæ admirata, & de recepta fofpirate hilarior reddita, domum pedes redijt, conuiuium hofpitibus & domesticis opulenter apparauit, ipfa interfedit, nec edulium aliquod fastidians, nec vini potionem vel alterius forbitionis iam abhorrens. Fert autem fama multorum & ante nos & in præfentiarum, hanc beatã, dum fanthimonialibus Belifæ pofitis præfecta, fuauiffimos fupernæ contemplationis carperet fructus, facratiffimam virginem præclarãque nobilitatis Amelbergam fanctis inftruiſſe moribus ftudijsque. Facta est verò hæc translatio tertio Nonas Martij.

Illud quoque in memorabili fanctorum clarificatione miraculum minimè remurſilendum, quod perinde ftupenda fuis nouitate conftat magnificũ. Præfato quippe Lantſoni cum basilica vel fundus facratiffimæ quietis prædictorum fanctorũ, poſt nonnullos forte fuſceſſiſſet, benè ſibi conſcius determinato rationis tenore, (nam in eum conſtitutio chirographi, finem ſtatueraſt poſſidendi) ſuceſſuram ſibi ſtirpis ſuæ progeniem, prælibato fore priuandam prædio, conſultè ſibi proſpicere deliberauit, eo animo, vt rurali priuatus fundo, fanctorum ſaltem pignorũ non fraudaretur ſolario. Expetens enim eiufdem diæceſis magnificentiã pontificis, tantã illi ſuæ deuotionis intimauiſt arcana. Cuius ilicò benedictione inſignitus & autoritate roboratus, precioſarum gazarum adijt reſpoſitorium, deligens ex ſacris corporibus, quas æſtimauiſt, portunculã. Ecce autem in ipſo præcipuo paſchalis feſti gaudio, ſubmiſſis baiulorũ ceruicibus, impendioſum inuadunt laborem itineris, & ad fores vſq; ædis ſacratę properãtes perueniunt.

Non poteſt
Lantſo la-
cras abſpor-
tare reliqui-
as, diuini-
tus impedi-
tus.

Verũ mirabile dictũ, ne vtiq; vel ipſas tranſgredi præuolentes, repẽtis inopinatè defixi paſſibus hæſere. Omni tamen anniſu multa diũ fruſtrã moliti, tandem diuina potentia ſe intelligunt arceri: ſicq; inuiti, pudoris ſui ceſſere difficulſtati. Porrò illuſtris Lantſo à propoſito nequaquam deſtituitur. Verũ diem ipſam noctemq; contiguam elemofynarum largitionibus crebrisq; precum continuans obſecrationibus, ſequenti rursus die fruſtratur, vt priũs: immò perendinatis totius hebdomadę diebus, quotidiè eodem conatus conſimilis ſequitur liminaris obſtaculi repulſus.

Hac ergò quia minus ſuceſſerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus aggreſſitur via. Licet enim tot antea fuſis nequaquam profeciſſet orationibus, tunc omni virtutis conamine præcordialia accumulãs vota, plurimaq; ſpondens obſequia, delegauit ad ipſam quietis eorum basilicã, nonam frugum ſuarum portionem, quia decimam alterius conſtaret eſſe eccleſię. Ei verò loco, cui deuotionis ſuę inferre fatagebat fructũ, non modicam cum alijs xeniorum impenſis, hæreditatis ſuæ largitus eſt poſſeſſionem.

Tãdem vo-
to potitur
ſuo.

Sicq; tandem fanctorum obtentu, benignum miſericordis Dei meruit reſpectũ, vtiq; compos ac ſpe potitus optabili, vilipendit priſtinã difficultatis diſpẽdia, magnifica Domini miſeratione adeprus deſiderij ſui lucra. Suebenmenha nomen eſt fundi, vnde quidam, Manimius nomine, cõtractus omni neruorum virtute, nec manum gratia cibi ſumendi poterat ad os ducere, nec niſi alio ſubuchente, ad neceſſaria ſaltem naturę procedere. Is quidem carpento ad fanctorum patrocinia eſt prouectus: ſed eis ſalutẽ pleniffimam impartientibus, domum redijt pedes & ſanus. In villa Lena, Huberto cuidam primario ab Leodiensẽ epifcopo beneficiata, erat mulier, Geyla vocabulo, ſed legionario plena demonio: quod deinde patuit. Nam ducta à cognatis per diuerſa virorũ Dei cœnobĩa, ſcilicet fanctorum Geruafij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cum niſquam poſſet curari, præſentatur iam deſperata eo loci: quia ſanctos nouiter mirificandos ſpectabat de hoſte plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedicto redundante depoſita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cepit inſclamare, & magnum ab ore mulcarum examen emittere. Quæ mediante hebdomada paſchali, meruit emundari.

Demoniaca
liberatur.

Cæca videt.

Mulier alia, S. Bauonis ancilla, Andresburgi catenus commorata, pro neglecto per annos cenſu, oculorum viſu eſt mulctata. Quarto iam anno cæcitati ſuccumbens, decepterò emendationem pollicens, candelam fanctorum luminarijs attulit, cenſum neglectum

stum retulit, illuminata ilicò sana recessit. Zublena dicitur & alia villa: illic quædam mulier sex annorum curriculo patiebatur hydropis morbum. Videt in visu nocturno se illuc adduci cum oblatione, & recepta regredi sospitate. Quod euigilans continuò expleuit, in plautro illò se deduci mandauit: & postquam sanitatem recuperauit, à domino suo Hildrado tradita Sanctorum iuri, deindè recessit. Quidam Hildico nomine, omni dissipatus aetione, syluam ecclesiasticam sapius extirpàs, increpatus tandè quadam die per nomen Sanctorum, vt saltem desisteret: cùm monitores insuper suos cum sanctis, verbis vilibus annullaret: progressus sequenti die, vt iridè faceret, fagum cum securi ilicò superbus conscendit, & continuò inuerso cadens collo, guttur liquidum, quod blasphemiam spirauerat, elisit, sicque pessimam vitã digna morte finiuit. Presbyter Sarabertus equum, furtim nocte quadam latronibus subripietibus, perdidit. Manè comperto ad notum præsidium cucurrit, candelam facere maturat. Quam vt sanctis attulit, & precum suarũ vota deprompsit, reuersum equum foribus adstãtem reperit. Sic ergò copiosa, quæ per eorum Dominus merita dignatus est operari, miracula nos segnis tenacitate silentij perhorrescentes succingere, res quidem memorabiles, tamen paulò diffusa prolixitate signauimus. Presenti verò tempore nihilominus apud nos gesta suppetunt adhuc perplura, quæ nostra itidè mandantes roboranda autoritate, peritũs huic quàm breuiter inseri schedæ. Nos autem respirationi legentium vel auditorum consulentes affectui, nève magni Domini magnifica in angustum cogantur beneficia, dilatis sequentibus, sermonem istum isto claudendum sine iudicauimus, vt viribus interim per silentium recreatis, quæ restant, quoniam proprio indigere volumine pernoscentur, alio rursus initio commodiũs & insigniũs prætitulentur.

Hydropica restituitur.

Sacrilégi horrenda mors.

Equus ablatu redit.

Liber secundus.

Relaturi mira Domini cūctipotenti opera, quibus dilectum sui nominis Confessorem beatum Landoaldum sociosque eius nostris in temporibus mirificè dignatus est propalare, dignũ remur nec superfluum, memorabilẽ translationis eorum præmittere iucunditatem, per quam & ipsorum signorum enituerũt nonnulla, & locus vester vel regio dignationis eorum meruit feliciter insigniri præsentia. Igitur emẽso dierum curriculo, cùm inexplicabilis æui mortalitã exigeret determinatio, præfatus illustris Lantò, determinatus videlicet præmemorati possessõr fundi, cunctis viuentibus commune debitum soluit, prolisque suę successorem eiusdem possessionis hæreditate destituit. Imperialis autem serenitatis moderante clementia (quæ laudabili deuotionis voto, suapte natura beneuolum induxit animum, feruorum Dei impendiõ vtilitatibus prospicere) eadem possessio, absque refragationis obstaculo, vestræ potestatis relegata celsit ditioni, prælatorum scilicet sanctorum prælecti Christi militis egregij confessoris Baouinis.

Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutam iuri sagaci perlustrantes industria, altiori intellexistis consilio, honorabile depositũ eius ipsam præponderare omnimodò, nec tam preciosi thesauri thecam eo loci tantillo occulẽdam modio. Super qua re trutinata inter vos diũ mutue collationis deliberatione, ad stipulante præterea archipræsulum & antistitum prudentiumque virorum conuientia, ad vestri, præpollentioris videlicet, eminẽtiam loci sanctorum cinerum transferri decreuistis pignora. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctæ deuotionis tandè celebraretur executio, sanctorumque preciosissimæ per non modicam itineris intercapedinem transferrentur reliquæ, contigit, vt par erat, plurimos finitimorum tam felicitis opinionis occupari rumore. Inter nonnullos itaque auditorum comperit hæc languida quadam, quæ ægritudinis depresso pondere, lectuli detinebatur strato, vt non diebus iam numerosis ab eo nisi baiulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditu rumoris iucunditate, in spem bonam pariter erigitur, de destitutæ salutis recuperatione per sanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Vndè nõ cunctata, per vnanimem sibi collateralẽ, apparatus candelæ munusculum, sanctorum meritis & præsentia precatur celeriter exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere maturauit. Ecce autem, dictũ mirabile, repentinum sanctorum suffragium derelicta coniunx experitur infirma. Euestigiò nanque dirigit, qui præmissum à sanctorum accessu remouerent, maritũ, vtpotè ipsa mox secutura, Sanctorumque præsentiam expetitura, & per semet quæ mittebat, oblatura. Sed inhihente loci vel temporis angustia, nè Sanctorum moraretur profectio, lator munusculi Sanctorum se misericordiæ præsentialiter sub-

Transferuntur sacre reliquæ Gandauum.

Aegra subito reualefcit.

missus intulit, coramque ipsis omnium, qui aderant, notitia in vxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem & gloriam cunctipotentis Domini protestatus & professus est.

Vltio diuina in quendam se remere subducentem sanctorum translati.

Præterea quoniam profectiois conducebat competentia, locata nauis cum mercenarijs iucundæ Sanctorum deuotioni instituitur famulari. Ecce autem vnus remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longè infortunium, rei familiaris dispendio stimulatus, susceptoque labore obsaturatus, ante destinatum itineris expensum tam sancto infelix sese subripere præsumpsit officio. Sed quia non contemnenda, nec vitilati priuata substituenda Sanctorum feretra fuerint, absque moroso perensit interstitio. Vt oncus nanque & inexorabilis electorum Dei aulus ministerio, non modo deliberatæ nõ profuit vitilati, immò dignam non spontè passus est redargutionem. Discedens itaque non spatiosa peragrat itinera, neque desiderata expetit spatia: verum mentis alienatus integritate, pristino quoque membrorum frustratus vigore, vix proximæ sibi que citius oblata sepem cum gressibus offendens commigrat vicinæ, ibique stupidus deijcitur. Quinetiam superantem nihilominus instantis diei particulam, totumque sequentis noctis excursum debitæ impendens vltioni, hebebat attonitus. Artritus ergò aliquandiu tanto correptionis verberere, tandemque pio sanctorum, quos vilipenderat, obtentu benigno miserentis Dei visitatus respectu, ipse reatus sui medullitus intelligit offensam. Mox igitur vt fenestratum mentis penetrare, fera licet transiegit poenitentia, consopito pariter corpori desides reuigere vires: posthabitisque pristinae intentionis mordacibus curis, solo verò sanctorum, pridem neglecto, nunc inhiante flagrans obsequio, emensâ retrorsum festinis passibus remetitur itinera, vt tandem lætabundus eorum sese inferret præsentia. Cuius nimirum recentis castigatio verberis, veraque conuersio poenitudinis, velocia reddiderant. Nec requieuit, donec voti compos oprabilis, gloriosa sanctorum præsentia conseruetur merita, coramque ipsis & multorum frequentia expertam in se protestatus est castigationem & clementiam. Ipso autem die, id est, octauo Calendas Aprilis, quo in monasterium præfatum cum reliquijs eidem est intratum, mulier quædam, Lenekin nomine, prouenit, lumen diu amissum recepit Idibus Aprilis, feria tertia scilicet hebdomadæ paschalis. Puella quædam cæca de villa Scholt aduenit, nomine Teudsmudis, Vespertinam synaxim fratribus celebrantibus sustinens, redijt clarè videns, nec viæ ducem vltius quærens.

Cæcæ duæ lumen recipiunt.

Tres paralytica sanantur.

In ipsa villa fuit & altera intra annos infantia ita debilitata, vt ante annum nec pedibus incedere, nec saltem a lecto quiuerit surgere. Hanc mater, supra dictis virtutibus excita, primo manè inter brachia sub diuo sustulit, pro eius recuperatione votum Sanctis fecit, scilicet illò se cum sobole venturam, oblationem pariter deuotam secum delaturam. Quod vt expleuit, puella paulatim subrigens sese in pedes, stetit, conuuluit, ambulare coepit, & abiit. Ibidem extitit & alia, Leuich vocitata, itidem omni corporis virtute inualida. Et cum iam penè desperasset de vita, audita signorum, quæ illic fiebant, fama, cereum sanctorum luminarijs deuouit. Mox vt illuc destinauit, valentia totius corporis statim reintegrari meruit. Vuentia nomen villa. Riberta erat illic mulier nuncupata, varijs passionibus detenta, & penè omni membrorum officio destituta. Ad horum memoriam deuota accessit, aliquantis diebus demorari instituit, sanitatem consecuta recessit.

Cæcus idè; gibbosus fit sanus.

Mulier præterea quædam 13. Calend. Maij pro filio rogatura venit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non solum lumine oculorum destitutus, sed & capitis & corporis rheumatis motu gibbosus totus. Mater pro eius recuperatione orauit, votum fecit: timore filij, quem desperatum reliquit, citius redijt: vt domum remeavit, filium videntem reperit, cætera incolumitate gauderem lata recepit. Post hæc sub die

Cæca videt.

septimodecimo Calend. Iunij, aduenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lippitudinem in oculis per annos multos perpeffa. Quæ Sanctorum meritis sospitatem in depta, sine ductore gaudens & exultans remeavit ad propria. Deinceps quinto Calend. Iunij mulier de villa Rothen, pauperula Adalmudis vocitata, dū ex infirmitate nimia facta fuisset cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum desiderabat peruenire patrocinia: sed dum inflatis cruribus vix reperet, & à suis præ paupertate illò deduci neglecta esset, & hac desperatione nimis tabesceret, nocte superueniente se sopori indulsit, sanctum Landoldū & Vincianam habitu splēdidissimo incensis cereis adstantes sibi cognouit. Eui-gilans, reintegratōe totius corporis adesse sibi perensit, dolorem totius infirmitatis recessit.

recessisse didicit. In crastinum de illuminatione iam certa, de reliqua sanitate non dubia, per se cum alijs admiratoribus multis, Sanctorum limina tentauit inuifere, gratiarum actiones pro posse non cessauit impendere.

Alia caeca videt.

In crastinum, id est, quarto Calend. Iunij, quaedam foemina Fréthunara, & ipsa caeca, Sanctorum limina orationis gratia, causa salutis expetenda, adibat. Sed in ipsa via necdum illic peruenerat, & ecce pristina sanitate recepta, incedens gaudebat. Sequenti demum die sancto Pentecostes, quod est tertio Calend. Iunij, quidam Theodoricus neruis totius corporis per annos multos contractus, multis veridicis testibus coram adstantibus, omnino sospitatem est adeptus. Deinde tertio Nonas Iulij, feria quinta eiusdem hebdomadae, mulier caeca ex pago Brachbantensi, Sanctos cum auxiliatum inuocasset, & luminare deferendum eis pro posse parasset, non mora extitit, & lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit & altera mulier, quae nimio renum affecta dolore, per vnus ferme anni spatium ad nullius, vt ipsa fatebatur, officij commoditatem valuit exurgere. Hac vbi Sanctorum pignora delata didicit, & per ea illic mira operari cognouit, candelam pro readipiscenda salute deuouit, vt sui in tanto dolore misererentur, orauit. Continuo sospitati pristinae reddita, candelam sanctis deuote offerens, cinctorium simul protulit, pro indepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immensas retulit.

Contractus reualefcit.

De translatione S. Landoaldi & sociorum eius ad Gandense caenobium.

Vtile creditur, ad excitandas torpentium mentes, occulta Sanctorum miracula ad nouam vsque audientiam importare: quorum probata virtus, cursum festinantis animae ad superos sufficit inflammare. Quis enim auditis beati Landoaldi preconij, non statim meliore mente ad Deum euolat, nisi quem ad supernam Hierusalem nec spes, nec voluntas excitat? Nota eius merita, & tot miraculis celeberrima, quae cum praemagnitudine non capit Oriens, remotum vsque ad Occidentem sunt porrecta. Nam praeter ea, quae adhuc viuus egit, quis non miretur ad sepulcrum eius tot fieri virtutes, quot veniunt languentes? Quae cunctis notissima, apud Vuintershouum tamen magis celebres habentur: vbi apud ceteros diuulgata, visu teste, signa probantur. Cum igitur surdi & claudi, & id genus male habentium circunquaerent sancti merita faterentur, incongruum putabatur, sancti reliquias humili ecclesia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumque diuinum paruo presbyterorum conuentu agi.

Miracula ad sepulcrum S. Landoaldi.

Quae omnia animos fratrum in Gandensi caenobio eodem concitauerunt, vt sui crederent esse periculi, reliquias diu neglectas, raro adhuc honore venerari. Accitò ergo Vuomaro Abbate, quid agendum putet, vnanimis exorant: ipsumque ad transferendas reliquias facile exorassent, nisi quod quaedam impedimenta sano negotio obstiterunt. Nam quidam clericus Ortonis iunioris, qui Francis Imperator praesuit, praedictam sancti Bauonis villam suo iuri addicere praesumpsit, eamque dimittere rogatus, suam esse maluit. Cui iniustitiae Imperator contraire monitus, vltro consensit, eo scilicet deuotior, quod nouiter in fraternitatem fratrum susceptus, eorum etiam orationibus communicauit. Ita exclusa clerici praesumptione, S. Bauo sua recepit. Tunc Imperator ad transferendas reliquias operam dare exortus, privilegio sui nominis locum prius ad honorem sancti Bauonis deliberare, dein ad exequenda fratrum desideria pari deuotione coepit aestuare. Ita accepto eiusdem privilegio, data insuper à Papa Ioanne autoritate, pars fratrum non modica ad Vuintershouum vsque proficiscitur, & quid opus factum sit, ex arbitrio prudentiorum pensatur.

Francis, pro Germanis.

Deliberare, Gallica phrasi, pro, In manus dare seu reddere.

Erant eodem procinctu presbyter quidam, quo nemo praesentium rem melius nouerat, Sarabertus nomine, sanctorum ibidem miracula eo magis expertus, quo eos venerabatur attentius. Huc missis legato rogant adesse: sanctos sibi insinuari, & quae plurima nouerat, eorum insignia reuelare. Sarabertus e contra: Signa, inquit, hic diuinitus acta, adeo magna putantur, vt fide excedant audientium, nisi quod sana fides nihil impossibile credit apud Deum. Nam ad corroborandam virtutum seriem certa ad sunt experimeta, infirmorum baculi, repentium scabellula. Sed quia conuenistis eas, quae apud nos sunt, reliquias cognoscere, en tria in publico scrinia, quae à me audire cupitis, vos ipsi potius visu teste perpendite. Si tamen ea, quae ab antecessoribus comperta habeo, delectat in me diu producere, illo in scrinio, quod altius eminet, beati Landoaldi archipresbyteri integrum

Luc. 1.

Vinciana
soror S. Lã-
doaldi.

grum corpus cum beato Amantio diacono suo, claudi scitote. In secundo eidemque contiguo continetur soror eius, beata Vinciana virgo, ab ineunte ævo integerrima, quæ blandimæta mundi respiciens, à Roma hunc vsq; locum dilecti fratris secuta est vestigia. Illud autem paulo remotius serinium, sanctam continet Landradam: quæ immortali sponso copulata, exacto vitæ suæ cursu, virginitatis suæ recepit coronam. Qui vbi verbis fecit finem, fratres maiori ardebant desiderio ad serinia accedere, cautè aperire, & quæ narrauerat, proprio visu cognoscere.

Grassatores
quidã non
possunt tol-
lere sancto-
rum reli-
quias.

Et accedentes, inuenerunt Epitaphium dignissimi confessoris, ad caput ipsius in preciosissimo marmore diligenter descriptum, quod tamen per omnia perlegere nequiuerant propter incendium paganorum olim factum, quod ideò videbatur ex parte fractum fuisse. Igitur beatum Landoaldum vitamque eius breui Epitaphio recolligunt, cæterasque Deo dilectas virgines proprio nomine ostendunt. Tunc consulto opus esse æstimantes, prædictum presbyterum aliosque huic operi idoneos aduocant, & quomodo honestius sancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad transferendum reliquias, circumfinitimus occurrit populus, humeros subiiciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam cuiusdam agelli sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud plerosque magis celebre putabatur, quod nunc ita, vt accidit, euoluere locus ipse adhortatur. Itaque euentum rei paucis verbis absoluiam. Erant quidam vesanæ mentis, omnem circa regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, cadis auidi, suam perfidiam humano sanguine vix temperantes. Qui depopulatis aliquot ciuium ædificijs, dum nec ecclesijs sanctisque parant, hos secum etiam ferendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc locum ulterius progressuri perueniunt, rigescente gressu, totoque immobiles corpore, vltra progredi nequeunt: vbi vident illicito operi nullum cedere effectum, seipsos detestantur, iniustum increpant negocium, sanctosque loco inuiti restitunt. Deinde sanctis humiliter exoratis, maturabant discedere, aliò quantocyus tendere, nè vindicta sui commissi traherentur membra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriam reuocat, visum est eis, Sanctos ob similem rei euentum inclamare, vt vtrum reportari mallent, quam transferri, aliquo dignarentur indicio reuelare. Defixis in terram vultibus, alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus grauius erat Sanctorum præsentia viduari, altius cœperunt gemere.

En reueren-
tiam erga
sacras reli-
quias.

Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum volebãt, eundi moram increpabant, tollique reliquias, easque efferi imperabant. Subiiciunt rursus humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor celsit oneri, conclamatum est, idque eis omnibus sanè creditum, voluisse eos transferri. Cumque iam procul à monasterio sancti Trudonis agerent, (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus fratrum, qui vtilitatis causa longius præterant, obuiam venit, plurimusque senum iuuenumque concursus diuersa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut precise vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obtulerunt: alij, quibus nec horum copia erat, seipsos in contritionem cordis dederunt. Qui verò opulentiores videbantur, ex hoc, quod abundauit illis, misere: nihilominus eos equiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen sibi detinuere. Visum est interea necessarium, in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat prædicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam & nomina sanctorum & merita præcefferunt, omnes, qui habebãt infirmos, nihil de salute eorum cunctati, adduxerunt. Videres contractos erigi, illuminari cæcos, surdos tam recipere auditum, quam diuersos languentes sospitatem. Ne ve hæc miraculorum insignia posteritati succedentium viderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet sanctorum posteris transmittendam.

Multa sunt
miracula ad
sacras reli-
quias.

Puer sacrile-
gus à demo-
ne vexatur.
Sanatur.

Factum est autem vt vnus, qui cum cæteris circa locum sanctum discurrebat, puerulus cupiditate seductus, cadelas & alia, quæ fideles cum magna deuotione contulerãt, furando auferret. Qua de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus priuatus. Inde parentes eiusdem pueri cum fletu nimio pœnitentiam agentes, & cum puero ad locum accedentes, atq; furtu restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli cõfinio ipsa & alia

alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt. His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium sancti Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verumetiam palliata monachorum processio cum cereis & id genus ornamentis obuiam ruere, eas honeste suscipere, deinde intra monasterium summa cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in crastino turbis, pauca de Sanctis ad ædificationem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesie reliquiarum portione, ad villam, quam Andelbrucken dicunt, proficiscuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorumdem Sanctorum diu in præcariam tenebat, adeunt: plurimaque cum ea tum de Sanctis tum de sua vtilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quæ de istis sum experta in me, breuiter tentabo euoluere, si tamen vobis est animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione sancti Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboque indies inualecente, offensam potius Sancti, quam periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatæ Landradæ cautiore effecta, me totum ipsi virgini officiosam reddidi, eiusque suffragantibus meritis, sanitatem, quam merito perdideram, recepi.

Suprà lib. 1.
Andresburgū dicitur.

Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronæ miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem sanctorum horum idoneus testis peraccedo, eorumque in me beneficia, quo ad viam, tacere nequeo. Nam quodam sinistro euentu cum ira domini mei Lantonis, eiusque coniugis Sigeburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc peruenissem, vt de ipsa patria fugere deliberassem: adij die quadam presbyterum Sarabertum, nimia solitudine eiusmodi curæ fluctuans, & cum eo, quid mihi iam desperato esset agendum, consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille verò nihil hæsitans, fidere iubet, atque precium vnus cerei preparare horatur, vt hoc sancto Landoaldo deportetur. Continuo his consilijs diligenter acquiesci, & deuotissimè, sicut iusserat, expleui. Mira inde res, & mihi multum profutura. Nam vt ad beatam sancti Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustijs meis intercessorem esse fideliter petij, ecce dominus meus prædictus Lantso post me veniens, & ipse oraturus introgressus est insperatè basilicam. Cœpi ergo mox ad adspæctum eius pallefcere atque nimis trepidare, nè cum me videret, subito interitum irrogaret. Sed longè aliter, quam æstimauimus, sancto Landoaldo interueniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sicut prius, agere præcepit. Nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die vsque nunc securus de præterita angustia consisto. Talibus ergo & his similibus indicijs & miraculis per eum ostensis, certum est apud me, illum esse in numero beatorum.

Miraculum non contemnendum.

His ab eo dictis, fratres inter alia immensi onerati lucro egrediebantur, & ita nauim intrantes, cum magna prosperitate, Domini præeunte virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post hæc nautis studiosè nauigantibus, cum iam quiescissent, & in vno loco resedissent, accidit vt feretrum, in quo sancta Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se à sancto Landoaldo remoueret, præbens mirabiliter tanto sacerdoti reuerentiam & competentem honorem. Illud sanè miraculum, quod non multo post in ipso itinere factum est de quodam nauta, necnon & illud, quod de illo homine per merita sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse isto in loco plenius perstringere, cum aliàs diligenter sit descriptum. His ergo miraculis, vt simpliciter propter nescientes profecuti sumus, ita peractis, in ipso sacratissimo Dominicæ Annunciationis atque incarnationis die peruenerunt, Deo volente, ad sancti Bauonis monasterium, quod rectissimè vocatur Gandense coenobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias vndique cum exultatione nimia confluerent, quædam mulier aliorum manibus adducta, continuo est per eorum merita illuminata. Fratres verò deuotissimi, merito in aduentu Sanctorum gaudio magno præ cæteris sunt repleti, ac proinde solenni more vestiti, cum vniuerso ecclesiastico ornatu, & infinito agmine vndique confluentium populorum, obuiam delongè psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ouantes in humeros suos susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab incarnatione Domini nongentesimo octogesimo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Aliud.

S. Bauonis Gandense coenobium.

Eleuatio

Eleuatio S. Landoaldi, archipresbyteri sociorumque eius Idibus Iunij, à quodam Gandauensi, vt apparet, monacho conscripta.

GLoriosus in sanctis suis omnipotens Dominus, mirabilis in maiestate sua, faciens mirabilia solus, dilectum suum Landoaldum, eiusque socios glorificauit multarum virtutum insignibus. Ipso enim, qui futura præuidet, ordinante, ac domino Abbate Vuomaro iubente, cum omni diligentia pro possibilitate temporis positi sunt in crypta, Sanctæ Mariæ virginis honori dedicata, quousque latius manifestarentur eorum merita, & meritorum testimonia. Interea Dominus sanctorum non immemor, cœpit reliquias nupèr delatas, ac sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, & quòd veræ reliquiæ essent, cunctis manifestare. Nam cæci ibidem recipiebant, Deo annuente, visum, claudi gressum, manci restorationem, atque varijs oppressi languoribus, perfectissimam cælestis medicinæ recuperationem. Tunc Christianus populus, seu propè seu procul positus, cum cereis & varijs oblationibus illuc venerunt, & coram ipsis reliquijs Deo incessanter pro necessitatibus vota vouerunt. Igitur dum hæc à Deo & per Deum agerentur in Gandauo, confurrexerunt aduersus Dominum & aduersus Christos eius, quidam in spiritu maligno, qui signa Domini videntes non videbant, & miracula Sanctorum audientes non intelligebant, & in eos, tanquam in mortuos malignantes, consilium & infamiam promulgauerunt vsque ad Rhemensium archipresulis audientiam. Abbas verò & fratres sancti Bauonis, excitati zelo domus Domini, & illorum spiritualis nequitie mendacio & errori opposites scutum fidei, & gladium sancti spiritus, profecti sunt Rhemos statuta die concilij. Vbi lectis & relectis actibus Sanctorum, & veritate probata de Sanctis, autoritate omnium episcoporum sancitum est ab omni conuentu synodali, exaltare sanctos intra sanctuarium.

Multa declaratur miracula ad S. Landoaldi & sociorum reliquias.

Santos quidam calumiantur.

In synodo Rhemensis confutatur.

Redeuntes igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindolphum Nouiomensis episcopum adeunt, cum autoritate archiepiscopi monent, orant & impetrant illum interesse statuto die sanctorum eleuationi. Gandauum in de perueniunt, Gandensibus de prosperitate sui itineris gaudium magnum inferunt, & venturæ festiuitati necessaria preparare non desistunt. Circūfluens itaque fidelium multitudo maxima, non cessabat in thesauros ecclesiæ, sicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc viri, hinc feminae queque preciosa offerentes pro anima sua, tria decem ex auro argentoque construxerunt scrinia. Floruit ibi diuinæ miserationis operatio: quia ad omnes male habentes cælestis confluit medicatio: sanatis succedunt sanandi, & medicatis certatim se ingerunt medendi. Tertio igitur anno post aduentum Sanctorum in Gandauum, Lindolphus Nouiomensium episcopus, sicut promiserat, veniens, cum vniuerso clero, ab Abbate & cæteris fratribus cum ingenti susceptus est gaudio. Aderant ibi primates regni & populi, conuenerant sacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, felici sanctorum rumore excitati. Et preparatis, quæ necessaria erant, ad effectum solennitatis, fratres solenniter accurati, obseruabant chorum in ordine suo, populus expectans stabat in gradu suo, cum idem pontifex totus festiuus cum ordinibus sacris egreditur de sacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, confidentiam cordis habere in Domino, quatenus inceptum opus, eius dignè perficeretur auxilio.

Exod. 36.

Odor suauissimus est sanctorum corporibus.

Cælestis cantilena.

Eleuatur sacra corpora

Et data omnibus benedictione, cryptam ingreditur, disposita monachorum & clericorum processione Ecclesiastica, cantantium & psallentium Deo cum omni reuerentia. Apertisque sanctorum oculis, cuncti primates cum pontifice cernunt desiderabilem thesaurum Domini, cælesti nimirum dulcedine delectati, quasi in paradiso deliciarum Dei essent conuersati. Nam exhalans subito de relectis sanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium suauissimus. Vnde maxima salus tam corporis quam animæ emanauit adstantibus. Cælestis interim cantilenæ murmur auditur in scrinio sanctorum. De quo certissime creditur, congratulari conciuibus suis angelicos spiritus cælorum. O quam mirum & dulce spectaculum: dulce quidem cælestibus, mirum autem mortalibus. O beati & felices oculi, Sanctorum corpora intuentium: quorum proculdubio precium erit æternæ salutis gaudium. Virtus enim diuina in ossibus reconditâ viuificis, efflavit fragrantiam miri odoris & supernæ dulcedinis, quæ in hominibus operata est salutem vtriusque hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto persistentes opere & officio, Sanctorum corpora condiebant more fidelium & more debito. Eleuantesque

DE S. VVLFRRANNO ARCHIEPISC. SENONEN.

325

iuantesque ea de vilibus & antiquis eorum vasculis, transtulerunt in scrinia, nouiter honorificè composita. Apertis deinde cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monasterium introeunt: sed nec ipse templi locus sufficiebat oblationes Sanctis deferentibus.

Tunc imperante episcopo, fortiter clamatum est in populo, vt quantocyus ecclesiam exirent sub diuo, nè fortè quisquam intus comprimeretur ab alio. Certatim verò proruentes, latam adiacentis prati planitiem petunt, si fortè vel ibi liberiores ad eos accessum habere possint. Qui autem Sanctorum ferebant corpora, cum difficultate erumpentes exhibant, & trahendo magis quàm ferendo in campum perueniebant. Videres illò multifluum concurrere populum, quasi de summis in præceps concurrere congregationes aquarum. Vbi sacerdos ascendens in altum, annunciabat populis verbum Domini, & recitatis quibusdam beati Landoaldi miraculis, omnes qui aderant, fecit in Domino congratulari. Finitis ergò à sacerdote verbi Dei sermonibus, Sanctorum reportantur reliquæ, & populus præiens & subsequens psallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex verò præ foribus ecclesiæ expectans, excepit Sãctos Dei omni deuotione & debita veneratione, monachos & clericos monens in hymnis & confessionibus Deum benedicere. Et progressus, vbi in sancta sanctorum ascendit, composuit & ordinavit in thesauros Dei thesaurum à Deo concessum, coniungens Sanctos Sanctis in vnica basilica, quos in cælesti Hierusalem coheredes Christi collocavit Deus omnipotens in æterna gloria. Hinc pontificalibus infulis decoratus, celebravit ad honorem Sanctorum, Deo Missarum solenne decus: & omnibus à Deo & in Deo felici more peractis, statuit & demandavit episcopali autoritate hunc diem solennem agere omnibus annis, ad honorem Dei & Domini nostri, qui Sanctos suos glorificat semper, & hîc & in seculum seculi. Facta est autem hæc sacratissima eleuatio, Deo & hominibus placidissima, atque sanctis angelis per omnia gratissima, à Lindulpho venerabilissimo viro Nouiomæ ciuitatis episcopo, cum inenarrabili clericorum siue monachorum gaudio, necnon infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati verbi nongentesimo octogesimo secundo, indictione decima, Idibus Iunij, tertio quoquè anno aduentus ad nos gloriosissimorum sanctorum.

VITA S. VVLFRRANNI, SENONENSIS ARCHIEPISCOPI, AVTHORE IONA MONACHO FONTANELLENSI, eius contemporaneo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Reuerentissimo atque sanctissimo præfulei vrbs Taruennæ, Abbatiq̃ue cœnobij Fontanelle Bains, vltimus seruorum Christi seruus Iona. Iubet apostolatûs vestri celsitudo, vt almi patris Senonum archiepiscopi meo studeam stylo condere vitam. Qui tempore regiminis sancti Ansberti abbatis Fontanellensis cœnobij, futuri præfulei Rothomagensis ecclesiæ, hoc adiens cœnobium, abruptis seculi laqueis, militiam Christi perseuerandi definitione suscepit, atque ad prædicandum Frisonum genti, catenis in ignorantie cæcitate sedenti, euangelici ministerij opus assumens, animum conuertit. Nam penès nos superstes manet venerabilis vitæ presbyter Ouo, ex ipsa Frisonum natione oriundus, qui viua voce narrat, quanta per eundem pontificem sanctum in eadem gente Christus virtutum miracula operari sit dignatus. Ex quibus pauca pro captu ingenij & opportunitate audientium fidei sermone inferemus. Sed tam præclaro operi pauper succumbit ingenium, tamque profunde rei non sufficit sermo sterilis, & ab omni scientiæ fecunditate ieiunus. Quanlibet ergò inualidis humeris impositum onus obedientiæ amore suscipiam, dabit Dominus oratione beata antistitis dicendi vires, qui diuitias bonitatis suæ sine vilo defectu scit effundere, & nescit, cum effuderit, euacuari.

Ee

NAR-